

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษานำเสนอผลการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อแนวทางการแก้ไข ปัญหาช้างป่าในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา อำเภอป่าไร่ จังหวัดตราด ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของการ วิเคราะห์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ดังต่อไปนี้

\bar{X}	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 บริบทของพื้นที่อำเภอป่าไร่ จังหวัดตราด

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดปัญหาช้างป่าในเขตพื้นที่ ชายแดนไทย-กัมพูชา อำเภอป่าไร่ จังหวัดตราด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาช้างป่าในเขตพื้นที่ ชายแดนไทย-กัมพูชา อำเภอป่าไร่ จังหวัดตราด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 บริบทของพื้นที่อำเภอป่าไร่ จังหวัดตราด

ในการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาช้างป่าใน เขตพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา อำเภอป่าไร่ จังหวัดตราด มีบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ ทัศนคติข้อมูลในพื้นที่ด้วยกันคือ

อำเภอบ่อไร่ เดิมขึ้นอยู่ในเขตการปกครองอำเภอเขาสมิง จังหวัดตราดเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2513 ได้รับการยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอ ประกอบด้วย 3 ตำบล คือ ตำบลบ่อพลอย ตำบลช้างทูน และตำบลด่านชุมพล เนื่องจากเป็นท้องที่ที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์คือ แร่รัตนชาติ (พลอยแดงหรือทับทิมสยาม) จึงมีประชาชน จากจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย เข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อแสวงโชคจากการ ขุดแร่พลอย ทำให้กิ่งอำเภอบ่อไร่ มีความเจริญอย่างรวดเร็ว จึงได้แยกตำบลช้างทูนส่วนหนึ่งออกไป ตั้งเป็นตำบลหนองบอน เพิ่มอีก 1 ตำบล รวมเป็น 4 ตำบล ต่อมาเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ.2524 ได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอ ชื่อ “อำเภอบ่อไร่” ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2529 ได้แยกพื้นที่ ตำบลด่านชุมพลออกไป ตั้งเป็นตำบลนนทรีย์ เพิ่มขึ้นอีก 1 ตำบล รวม 5 ตำบล ที่มาของชื่อคำว่า “บ่อไร่” ในอดีตไม่พบว่าผู้ใดบันทึกไว้เป็นหลักฐานว่ามีที่มาอย่างไร ได้สอบถามคนเก่าแก่ที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมของอำเภอบ่อไร่แล้วปรากฏที่มาแต่ไม่ยืนยันย่นว่า เมื่อก่อนสงครามโลก ครั้งที่ 1 มีนายทุน ชาวกุเหล้าซึ่งมีความรู้ความชำนาญทางด้านพลอย ได้เดินทางเข้ามาทำและรับซื้อพลอย ในท้องที่อำเภอบ่อไร่ โดยเดินทางมีช้างเป็นพาหนะผ่านเข้ามาทางเมืองไพลินเมืองพระตะบอง ประเทศกัมพูชา ข้ามเขาบรรทัด เข้ามายังอำเภอบ่อไร่ เมื่อถึงอำเภอบ่อไร่แล้วได้หยุดพักพักหลักการ ทำพลอยขึ้น โดยได้ทำไร่ปลูกข้าวเพื่อเป็นเสบียง ในการทำพลอยมีการขุดบ่อน้ำในบ่อไร่และพบพลอยขึ้น จึงได้มีการขุดบ่อพลอยในไร่ข้าว และเรียกกันว่า “บ่อไร่” ติดปากต่อ ๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน (วิกิพีเดีย. ออนไลน์. 2559)

อำเภอบ่อไร่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดตราด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดพระตะบอง ประเทศกัมพูชา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดพระตะบอง ประเทศกัมพูชา

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมืองตราดและอำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเขาสมิง จังหวัดตราดและอำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี

ในการศึกษาถึงจำนวนประชากรของอำเภอบ่อไร่ ในพื้นที่ 680.03 ตารางกิโลเมตรนั้น มีจำนวนประชากร ทั้งสิ้น 37,126 คนส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 50 ภาคกลาง ร้อยละ 20 ภาคเหนือ ร้อยละ 10 นอกนั้นเป็นคนพื้นที่ มาตั้งถิ่นฐานอยู่เดิม ร้อยละ 20 ภาษาที่ใช้เป็นภาษาอีสานภาษาไทยกลางและภาษาเขมร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 ตำบล 34 หมู่บ้าน ได้แก่ (อำเภอบ่อไร่. 2559 : 5)

1. ตำบลบ่อพลอย จำนวน 10 หมู่บ้าน
2. ตำบลช้างทูน จำนวน 6 หมู่บ้าน
3. ตำบลด่านชุมพล จำนวน 7 หมู่บ้าน
4. ตำบลหนองบอน จำนวน 5 หมู่บ้าน
5. ตำบลนนทรีย์ จำนวน 5 หมู่บ้าน

ในเขตพื้นที่ชายแดนไทย – กัมพูชา อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราดนั้น ในอดีตช้างป่าอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติเขาอ่างฤๅไน ซึ่งเป็นเขตรอยต่อระหว่างเขตพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรีและในเขตอำเภอบ่อไร่ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ปัญหาช้างป่าบริเวณนี้เกิดขึ้นเนื่องจากการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นผู้เดินทางเข้ามาขุดพลอยในป่าเมื่อราวประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา การขยายพื้นที่ด้านเกษตรกรรม การสร้างเขื่อนกั้นน้ำ ทำให้พื้นที่ป่าลดลง จากเดิมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 มีพื้นที่ป่าปกคลุมประมาณร้อยละ 50 – 70 ของพื้นที่ แต่ด้วยความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเมือง ส่งผลให้ประชากรเพิ่มขึ้นและสิ่งที่ตามมาคือ การบุกรุกป่า ทั้งบุกรุกเป็นที่อยู่อาศัย ทำการเกษตร โดยการปลูกทุเรียน เงาะ จึงทำให้พื้นที่ป่าลดลงเหลือเพียงร้อยละ 20 – 50 ของพื้นที่ จนเป็นสาเหตุของการแย่งชิงพื้นที่ระหว่างคนกับช้างป่าที่ต้องอาศัยพื้นที่ในการดำรงชีวิต ซึ่งปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า พบว่า มีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ (ไสว วังหงสา. 2547 : 28) จากสถิติการเข้ามาบุกรุกพื้นที่ทางการเกษตรและทรัพยากรในพื้นที่จังหวัดตราด ที่อำเภอบ่อไร่ เก็บข้อมูลไว้ใน ปี พ.ศ. 2549 ช้างป่า จำนวน 5 ตัวได้เริ่มเข้ามาครั้งแรกที่หมู่ 2 ตำบลหนองบอน และเข้าทำลายพืชผลทางการเกษตรเสียหายเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านต้องปรับการปลูกพืชที่ช้างไม่ชอบกินทำให้ช้างป่าเริ่มเข้าไปในพื้นที่อื่น อย่างไรก็ตามมีช้างเสียชีวิตไปโดยเหตุจากการใช้ยาเบื่อเสียชีวิตไป 6 ตัว ในปี พ.ศ. 2550 – 2557 ปัญหาช้างป่าฝูงใหญ่จำนวนกว่า 10 ตัว เข้ามาบุกรุกพื้นที่ทำกินของชาวบ้านในพื้นที่ ตำบลช้างทูน อำเภอบ่อไร่และตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง และทำลายพืชผลทางการเกษตรยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านในพื้นที่จนไม่สามารถเข้าไปทำกินได้ ปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของชาวบ้าน (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2560 : 5)

สำหรับการแก้ไขเบื้องต้น เมื่อปี พ.ศ. 2556 ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด ได้ร่วมประชุมกับหน่วยงานภายในจังหวัด ในเรื่องปัญหาช้างป่า โดยได้กำหนดแนวทางไว้หลายอย่าง เช่น การจัดเตรียมอุปกรณ์เคลื่อนย้าย ปืนยิงยาสลบและอุปกรณ์อื่น ๆ เพื่อใช้ในการจัดการกับช้างป่าที่ออกมายังพื้นที่การเกษตรของชาวบ้าน และร่วมหารือกับทางกรมอุทยานแห่งชาติ และกรมที่ดิน เพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการยกเลิกที่ดินที่มีการออกเอกสารสิทธิ์ให้กับชาวบ้านเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินที่เป็นพื้นที่ที่ช้างลงมาหากินในเขตตำบลสะตอ ตำบลช้างทูน และตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด เพื่อป้องกันไม่ให้ช้างป่าออกมาในเขตพื้นที่ของชาวบ้านมากขึ้น (องค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด. 2559 : 12)

ตอนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 2 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ (n=396)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	217	54.80
หญิง	179	45.20
รวม	396	100.00

จากตาราง 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในเขตอำเภอป่าไร่ จังหวัดตราดนั้น ส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเป็นเพศชาย จำนวน 217 คนคิดเป็น ร้อยละ 54.80 ส่วนเพศหญิง จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 45.20

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ (n=396)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 29 ปี	86	21.70
30 – 39 ปี	142	35.90
40 – 49 ปี	139	35.0
50 – 59 ปี	21	5.3
60 ปีขึ้นไป	8	2.0
รวม	396	100.00

จากตาราง 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในเขตอำเภอป่าไร่ จังหวัดตราดนั้น ส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 30-39 ปี มีจำนวน 142 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.90 รองลงมาเป็นช่วงอายุ 40-49 ปี จำนวน 139 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.00 ต่อมาช่วงอายุต่ำกว่า 29 ปี จำนวน 86 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.70 ต่อมาช่วงอายุ 50-59 ปี จำนวน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.30 และช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.00

ตาราง 4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา (n=396)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยเรียนหรือต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา	82	20.70
ประถมศึกษา	149	58.30
มัธยมศึกษา/ปวช.	141	35.60
อนุปริญญา/ปวส.	16	4.00
ปริญญาตรี	8	2.00
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
รวม	396	100.00

จากตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในเขตอำเภอป่าไร่ จังหวัดตราด ปรากฏผลดังนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในเขตอำเภอป่าไร่ จังหวัดตราดนั้น จำนวนสัดส่วนมากที่สุดคือ ประถมศึกษา จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 58.30 รองลงมาได้แก่ มัธยมศึกษา/ปวช. จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.60 ไม่เคยเรียนหรือต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา มีจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.70 อนุปริญญา/ปวส. จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 และปริญญาตรี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 ตามลำดับ

ตาราง 5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตอำเภอป่าไร่ (n=396)

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตอำเภอป่าไร่	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10 ปี	8	2.00
11-20 ปี	105	26.50
21-30 ปี	149	37.60
สูงกว่า 30 ปี	134	33.80
รวม	396	100.00

จากตาราง 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในเขตอำเภอป่าไร่ จังหวัดตราดนั้น มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในเขตอำเภอป่าไร่ ระยะเวลาตั้งแต่ 21-30 ปีมากที่สุด จำนวน 149 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.60 รองลงมาได้แก่ ระยะเวลาสูงกว่า 30 ปี จำนวน 134 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.80 ระยะเวลาตั้งแต่ 11-20 ปี จำนวน 105 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.50 และระยะเวลา ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.00 ตามลำดับ

ตาราง 6 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (n=396)

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
สื่อสิ่งพิมพ์/หนังสือพิมพ์	76	19.20
โทรทัศน์	61	15.40
วิทยุ	10	2.50
การบอกเล่า	72	18.20
สื่ออินเทอร์เน็ต	154	38.90
เสียงตามสาย	19	4.80
อื่นๆ (โปสเตอร์)	4	1.00
รวม	396	100.00

จากตาราง 6 พบว่าการรับรู้ข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในเขตอำเภอป่าไร่ จังหวัดตราดที่มีสัดส่วนมากที่สุด ได้แก่ สื่ออินเทอร์เน็ต จำนวน 154 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.90 รองลงมา ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์/หนังสือพิมพ์ จำนวน 76 ราย คิดเป็นร้อยละ 19.20 การบอกเล่า จำนวน 72 ราย คิดเป็นร้อยละ 18.20 โทรทัศน์ จำนวน 61 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.40 เสียงตามสาย จำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.80 วิทยุ จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.50 และอื่นๆ อาทิ รู้จากหน่วยงานราชการ จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.00 ตามลำดับ

ตาราง 7 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ (n=396)

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกร	125	31.60
รับจ้างอิสระ/รับจ้างทั่วไป	85	21.50
แม่บ้าน	31	7.80
พนักงานเอกชน	44	11.10
นักเรียน/นักศึกษา	33	8.30
ธุรกิจส่วนตัว	23	5.80
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจและหน่วยงานรัฐ	37	9.30
อื่น ๆ (โป้ประระบุ)	18	4.50
รวม	396	100.00

จากตาราง 7 พบว่าอาชีพของกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในเขตอำเภอป่าไร่จังหวัดตราด ที่มีสัดส่วนมากที่สุด ได้แก่ อาชีพเกษตรกร มีจำนวน 125 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.60 รองลงมา ได้แก่ อาชีพรับจ้างอิสระและรับจ้างทั่วไป จำนวน 85 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.50 อาชีพพนักงานเอกชน จำนวน 44 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.10 ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจและหน่วยงานรัฐจำนวน 37 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.30 นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.30 แม่บ้าน จำนวน 31 ราย คิดเป็นร้อยละ 7.80 ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 23 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.80 และอื่น ๆ อาชีพ ไม่มีงานทำ จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.50 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดปัญหาข้างป่าในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดปัญหาข้างป่าจำแนกตามสาเหตุของการเกิดปัญหา (n =396)

ประเด็น	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ภาวะแห้งแล้งในป่ามีผลให้เกิดปัญหาข้างป่า	4.56	0.49	เห็นด้วย	1
2. การขยายตัวของ การสร้างที่อยู่อาศัย มีผลทำให้เกิดปัญหาข้างป่า	4.14	0.35	ค่อนข้างเห็นด้วย	2
3. การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ผลไม้ สวนปาล์ม สวนยาง มีผลกระทบต่อ การอยู่อาศัยของข้างป่า	4.13	0.51	ค่อนข้างเห็นด้วย	3
4. การทำเหมืองพลอยและเหมืองหินมีผลกระทบต่อ การอยู่อาศัยของข้างป่า	3.92	0.38	ค่อนข้างเห็นด้วย	4
5. การสร้างแหล่งน้ำขนาดใหญ่ เช่น อ่างเก็บน้ำ เขื่อน ฝาย มีผลทำให้เกิดปัญหาข้างป่า	3.40	0.49	ไม่แน่ใจ	5
6. การสร้างเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศ มีผลทำให้เกิดปัญหาข้างป่า	3.36	0.63	ไม่แน่ใจ	6
7. การเกิดภัยพิบัติตามธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย มีผลให้เกิดปัญหาข้างป่า	3.27	0.59	ไม่แน่ใจ	7
8. การขยายตัวของระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา มีผลทำให้เกิดปัญหาข้างป่า	3.10	0.30	ไม่แน่ใจ	8

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

จากตาราง 8 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตอำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดปัญหาข้างป่าในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ ระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย จำนวน 1 ข้อ คือภาวะแห้งแล้งในป่ามีผลให้เกิดปัญหาข้างป่า ระดับความคิดเห็นในระดับค่อนข้างเห็นด้วย จำนวน 3 ข้อ คือการ

ขยายตัวของการสร้างที่อยู่อาศัย มีผลทำให้เกิดปัญหาข้างป่า การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ผลไม้ สวนปาล์ม สวนยาง มีผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยของข้างป่าและการทำเหมืองพลอยและเหมืองหินมีผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยของข้างป่าและระดับความคิดเห็นไม่แน่ใจ จำนวน 4 ข้อ คือการสร้างแหล่งน้ำขนาดใหญ่ เช่น อ่างเก็บน้ำ เขื่อน ฝาย มีผลทำให้เกิดปัญหาข้างป่า การสร้างเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศ มีผลทำให้เกิดปัญหาข้างป่า การอยู่อาศัยของข้างป่า การเกิดภัยพิบัติตามธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย มีผลให้เกิดปัญหาข้างป่าและการขยายตัวของระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา มีผลทำให้เกิดปัญหาข้างป่า โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดปัญหาข้างป่าในเขตพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ระดับเห็นด้วยมี 1 ประเด็นดังนี้

1.1 ภาวะแห้งแล้งในป่ามีผลให้เกิดปัญหาข้างป่า ($\bar{X} = 4.56$)

ในอดีตพื้นที่บริเวณอำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ปกคลุมไปด้วยต้นไม้นานาพรรณแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ทั้งทางด้านแหล่งน้ำและสัตว์ป่า จนทำให้ชาวบ้านเข้ามาปักหลักอาศัยในบริเวณนี้มากขึ้นเรื่อยๆ มีการแผ้วถางพื้นที่เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและทำกินส่งผลให้พื้นที่ป่าสมบูรณ์ลดน้อยลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อความสมบูรณ์ทั้งทางด้านแหล่งน้ำและทรัพยากรธรรมชาติที่ลดลงอย่างรวดเร็ว และกระทบต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ป่าและพืชพรรณให้ปรับตัวในการดำรงชีวิตอยู่ในสภาวะอาหารและน้ำที่ลดน้อยลง โดยข้างป่า 1 เชือก ต้องบริโภคอาหารและน้ำเป็นจำนวนมาก ต้องมีอาณาบริเวณในการหากินที่กว้างทำให้เกิดความไม่สมดุลกันของข้างและระบบนิเวศทางธรรมชาติ ส่งผลให้ต้องออกมาหากินน้ำในพื้นที่ของชาวบ้าน จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“ในการดำรงชีวิตของข้างต้องอาศัยแหล่งน้ำเพื่อกิน ชำระล้างร่างกาย และผ่อนคลายความร้อนของอุณหภูมิร่างกาย ดังนั้นหากแหล่งน้ำในป่าเกิดการเหือดแห้ง จึงทำให้โขลงข้างต้องอพยพเคลื่อนย้ายเพื่อหาแหล่งน้ำใหม่ ซึ่งแหล่งน้ำเหล่านั้นก็จะมิอยู่ในชุมชน โดยส่วนใหญ่เป็นสระน้ำส่วนบุคคลของชาวบ้านที่ขุดไว้เพื่อทำการเกษตร” (สมควร ไชยแสนท้าว, สัมภาษณ์, 2560)

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดปัญหาข้างป่าในเขตพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ระดับค่อนข้างเห็นด้วย สามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

2.1 การขยายตัวของการสร้างที่อยู่อาศัยมีผลทำให้เกิดปัญหาข้างป่า ($\bar{X} = 4.14$)

พื้นที่อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด เป็นพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และมีทรัพยากรที่สำคัญ โดยอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นแหล่งพลอยแดงที่สวยงามที่สุดของประเทศไทย หรือที่รู้จักกันดีในนามว่า พลอยทับทิมสยาม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ทำให้พบพลอยได้ง่าย ประมาณ ปี พ.ศ. 2525 – 2538 มีนักแสวงโชคหลังไหลเข้ามายังตำบลบ่อไร่ เกิดการทำสัมปทานเหมืองและมีการใช้เครื่องจักรในการทำเหมืองโดยมีการใช้เครื่องสูบน้ำฉีดพ่นให้ถล่มหรือใช้รถตักดินมา

กองไว้แล้วใช้เครื่องสูบน้ำฉีดให้ดินกับพลอยไหลไปตามทางน้ำผ่านเครื่องดูดตามรางน้ำที่กำหนด การทำเหมืองพลอยก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชนอย่างมากมาย ในขณะที่เดียวกันก็เกิดชุมชนที่ใหญ่ขึ้น เนื่องจากมีกลุ่มคนจากทั่วสารทิศที่หวังจะร่ำรวยจากพลอย เข้ามาปักหลัก แฝว่ทางพื้นที่ จนส่งผลให้พื้นที่ป่าหายไปเป็นจำนวนมากและกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของช้างป่า จากเหตุการณ์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“สืบเนื่องจากการที่อำเภอบ่อไร่ ได้มีการทำเหมืองพลอยและการทำเหมืองหินต่าง ๆ จึงทำให้เกิดการขยายตัวของการสร้างที่อยู่อาศัยโดยคนต่างถิ่นที่เข้ามาทำเหมืองพลอยและเหมืองหิน ซึ่งส่วนใหญ่มาจากทางภาคอีสาน ภาคเหนือและจังหวัดใกล้เคียงเช่น ระยอง จันทบุรี บ้างก็เข้ามา ตามนายทุนที่ได้สัมปทานการทำเหมืองพลอยและเหมืองหิน เข้ามาแล้วคนไปสร้างที่อยู่อาศัยแล้ว ไปเบียดเบียนแย่งที่ที่ช้างเคยอยู่ในบริเวณนั้น” (สมควร ไชยแสนท้าว. สัมภาษณ์. 2560)

2.2 การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ผลไม้ สวนปาล์ม สวนยาง มีผลกระทบต่อการใช้ของช้างป่า ($\bar{X} = 4.13$)

พื้นที่อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด นอกจากจะมีชื่อเสียงทางด้านอัญมณีแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่คนในชุมชนได้ประกอบอาชีพทำมาหากินกันมาตั้งแต่ปู่ย่าตายายคือ การทำสวนผลไม้ ในอดีตพื้นที่ป่าแห่งนี้ มีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ โดยเฉพาะแหล่งน้ำที่ส่งผลให้การทำอาชีพเกษตรกรรม ประสบความสำเร็จอย่างมาก อีกทั้งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่า ไม่มีเจ้าของ ชาวบ้านจึงได้บุกเบิก แฝว่ทางเพื่อจับจองกรรมสิทธิ์ที่ดินเหล่านี้มาเป็นสวนผลไม้ ในขณะที่พื้นที่ยังคงมีเท่าเดิม ความต้องการมากขึ้น ทำให้การดำรงชีวิตของช้างป่ายากขึ้น ในสถานะที่ป่าที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและหา กินลดน้อยลง จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“จากการที่อำเภอบ่อไร่ เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทางด้านความเป็นแหล่งอัญมณี ทำให้ผู้คนหลั่งไหลเข้ามาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก พร้อมกับในแต่ละผู้คนนั้นมีความต้องการที่จะมี ที่ดินเป็นของตนเองซึ่งในสมัยตอนนั้นใครที่สามารถจับจองได้มาก ก็จะได้กรรมสิทธิ์ของที่ดินนั้น ไปและยังทำการแฝว่ทางป่าในลักษณะให้เห็นถึงการจับจองเป็นเจ้าของที่ดินผืนนั้นแล้ว ก็จะทำให้ ได้รับกรรมสิทธิ์ในการทำกินต่อไป ประชาชนส่วนหนึ่งได้หันมาปลูกพืชเศรษฐกิจในพื้นที่ของตนเอง จับจอง ซึ่งพื้นที่นั้นเป็นที่ป่าสงวนและป่าสาธารณะ และมีบางรายได้ทำการแฝว่ทางและเพาะปลูกไป ตามแนวสันเขา เนินเขา ซึ่งเดิมเป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของช้าง นอกจากนี้ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2540 พื้นที่อำเภอบ่อไร่ได้รับความนิยมในการปลูกไม้กฤษณา (ไม้หอม) จึงยิ่งทำให้เกิดการ บุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น” (เกษม มั่นคง. สัมภาษณ์. 2560)

2.3 การทำเหมืองพลอยและเหมืองหินมีผลกระทบต่อการใช้ของช้างป่า ($\bar{X} = 3.92$)

ในช่วงปี พ.ศ. 2525 การทำพลอยเป็นการทำพลอยแบบชาวบ้าน มีการขุดดิน ร่อนแร่ โดยมีลักษณะค่อย ๆ ทำ ทีละนิด เนื่องจากต้องอาศัยแรงงานของชาวบ้านเท่านั้น แต่หลังจากที่มีข่าว

แพร่สะพัดถึงความสวยงามของพลอยในอำเภอบ่อไร่ ทำให้เกิดการดึงดูดนายทุนให้เข้ามาประกอบกิจการ จนกลายเป็นอุตสาหกรรมอัญมณี มีการนำเครื่องมือหนักมาใช้ในพื้นที่เพื่อช่วงชิงผลประโยชน์ในการใช้ทรัพยากร เกิดการแข่งขันและครอบครองกรรมสิทธิ์ในพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง อีกทั้งการทำพลอยยังเป็นการทำลายทรัพยากรป่าไม้เนื่องจาก ต้องมีการขุดดินลงไป และขยายวงการเพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้ดินนำไปร่อนหาพลอย จนทำให้พื้นที่ป่าลดน้อยลง และลำธารที่เคยใสสะอาดและเป็นที่ยืนอยู่ของช้างป่าน้อยลง เพราะต้องนำมาใช้เป็นสถานที่ในการร่อนพลอย จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“จากการที่อำเภอบ่อไร่เป็นพื้นที่ในการทำเหมืองพลอย โดยในกระบวนการทำเหมืองพลอยจะมีการหาสายแร่ อาทิ ในการหาสายแร่ได้พื้นดินครั้งหนึ่งๆ เมื่อสำรวจพื้นที่และรู้ว่าที่ตรงไหนมีสายแร่หรือเป็นที่ที่เคยขุดพบแร่มาก่อนก็จะเริ่มขุดในจุดที่มีพลอยมากหลุมที่ขุดจะไม่ลึกมาก แต่เมื่อพลอยหายากขึ้นก็ต้องขุดให้ลึกลงไปอีก 2-3 เมตร พลอยเป็นของธรรมชาติที่ขุดขึ้นมาแล้วหมดไปไม่เหมือนน้ำมัน ต้องเปลี่ยนที่ขุดไปเรื่อย ๆ บางทีต้องขุดเจาะและอาจขยายพื้นที่เป็นวงกว้างหลายไร่เข้าไปในพื้นที่ป่า แต่เมื่อเวลาผ่านไปความต้องการพลอยมีเพิ่มมากขึ้น ทว่าพลอยบริเวณหน้าดินถูกขุดไปหมดแล้ว การขุดมือใช้แรงงานคนจึงกินเวลานานเกินไป ในปี พ.ศ. 2535 ในการทำเหมืองพลอย เริ่มมีการนำเอาเครื่องจักรมาช่วย ซึ่งสามารถขุดได้ลึกขึ้น ได้จำนวนพลอยที่มากขึ้น เมื่อขุดไปถึงบริเวณที่มีแร่ รถขุดจะตักดินบริเวณนั้นมาใส่เครื่องแยกแร่ออกจากดินและหิน ใช้แรงดันน้ำฉีด ส่วนที่เป็นดินจะละลายไปกับน้ำ ส่วนที่เป็นหินก้อนใหญ่จะถูกแยกทิ้ง ส่วนที่เป็นแร่และหินก้อนเล็กก้อนน้อย จะถูกดูดไปยังเครื่องร่อนแร่เพื่อแยกอีกทีหนึ่ง ร่อนแร่ไปได้สักพักหนึ่งก็จะหยุดเครื่องและเก็บพลอยดิบที่ได้ไปส่งการเผา และเจียรระไนในขั้นตอนต่อไป เมื่อเลิกขุดก็คงเหลือทิ้งไว้แค่หลุม บ่อ และบริเวณพื้นที่ที่ทำประโยชน์ไม่ได้และมีผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยเดิมของช้างป่า” (ธนิต แสงคล้อย. สัมภาษณ์. 2560)

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดปัญหาช้างป่าในเขตพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ระดับไม่แน่ใจ สามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

3.1 การสร้างแหล่งน้ำขนาดใหญ่ เช่น อ่างเก็บน้ำ เขื่อน ฝ่าย มีผลทำให้เกิดปัญหาช้างป่า ($\bar{X} = 3.40$)

ด้วยสภาพวิถีชีวิตและเศรษฐกิจที่มีความแปรเปลี่ยนไป ชาวบ้านในอำเภอบ่อไร่ ซึ่งแต่เดิมได้ประกอบอาชีพทำกินในเรื่องของพลอย บางคนประสบความสำเร็จสามารถสร้างเนื้อสร้างตัวได้ แต่ด้วยสภาพธรรมชาติที่เปลี่ยนไป พลอยหมดลงไป ซึ่งธรรมชาติไม่สามารถที่จะสร้างขึ้นมาทดแทนได้ ในปี พ.ศ. 2540 ชาวบ้านจึงมีการแปรเปลี่ยนวิถีชีวิต โดยชาวบ้านส่วนใหญ่หันมาประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมทดแทน ปัญหาเรื่องการขาดแคลนแหล่งน้ำกลายเป็นปัญหาใหญ่

เนื่องจากสภาพแหล่งน้ำทางธรรมชาติลดน้อยลง หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นหน่วยงานที่ต้องเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนา จึงต้องเข้ามาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรวมถึงแหล่งน้ำที่ใช้ในการอุปโภคและประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยการพัฒนาแหล่งน้ำจำเป็นต้องใช้พื้นที่จำนวนมาก ซึ่งการใช้พื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ ก็ต้องกระทบกับพื้นที่หากินของช้างป่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“เมื่อการทำเหมืองพลอยทยอยลดลง เนื่องจากพลอยหมดหรือหายากขึ้น ประชาชนส่วนหนึ่งจึงหาช่องทางประกอบอาชีพใหม่ ซึ่งก็คือการทำกรเกษตร โดยนิยมปลูกพืชเศรษฐกิจ อาทิ ไม้กฤษณา ไม้หอม ทูเรียน เงาะ ปาล์ม เป็นต้น โดยทั้งหน่วยงานภาครัฐและนายทุนได้ทำการสร้างหรือปรับปรุงแหล่งน้ำขนาดใหญ่ เพื่อรองรับกับปริมาณการใช้น้ำของประชาชนในการปลูกพืชเศรษฐกิจต่าง ๆ นั้น เช่น อ่างเก็บน้ำคลองโตน อ่างเก็บน้ำห้วยแรง อ่างเก็บน้ำคลองโอน โดยอำเภอบ่อไร่ นั้น ได้ถือว่าเป็นแหล่งต้นน้ำของทั้งจังหวัด ทำให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำให้มีขนาดใหญ่ ซึ่งเดิมเป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของช้าง ทำให้มีผลต่อการอยู่ที่อาศัยของช้างป่า” (ชนิด แสงคล้าย. สัมภาษณ์. 2560)

3.2 การสร้างเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศมีผลทำให้เกิดปัญหาช้างป่า ($\bar{X} = 3.36$)

อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ถูกกำหนดให้เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับประเทศเพื่อนบ้าน จึงได้ถูกกำหนดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่รัฐเข้ามาส่งเสริมภาคการบริการ โดยเปิดโอกาสให้นักลงทุนนำเงินเข้ามาลงทุน มีการจัดเก็บภาษีเป็นรายได้หลักของพื้นที่ มีโครงการจากหน่วยงานของรัฐที่จะเข้ามาดำเนินนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ โดยมีการขนส่งสินค้าทางการเกษตรไปค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน ด้วยจุดยุทธศาสตร์นี้จึงทำให้ทางหน่วยงานของรัฐได้เข้าไปพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมที่จะเข้าไปยังพื้นที่ดังกล่าว เพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจในอนาคต ทำให้พื้นที่ป่าบางส่วนต้องสูญเสียไปและในขณะเดียวกันจากพื้นที่ป่าขนาดใหญ่ ก็กลายเป็นขนาดเล็ก เนื่องจากมีถนนตัดผ่าน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของช้างป่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“จากการที่อำเภอบ่อไร่ นั้นเป็นพื้นที่ที่มีอาณาเขตชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา จึงทำให้เกิดการค้าชายแดน ได้รับการส่งเสริมการค้าชายแดนระหว่างประเทศจากนโยบายของรัฐ ทำให้มีการสร้างจุดผ่อนปรน และปรับปรุงเส้นทางคมนาคม อาทิ ถนนสายหมื่นด่าน ถนนสายเนินสี่ร้อย ถนนสายช่องเจ้าพระยาไชย-ทับทิมสยาม ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นที่อยู่อาศัยเดิมของช้างป่า” (เกษม มั่นคง. สัมภาษณ์. 2560)

3.3 การเกิดภัยพิบัติตามธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วัตภัย อัคคีภัยมีผลให้เกิดปัญหาช้างป่า ($\bar{X} = 3.27$)

ในการดำรงอยู่ของป่าในธรรมชาตินั้นมีสาเหตุและปัจจัยหลายอย่างที่ส่งผลกระทบต่อระบบเชิงนิเวศทางธรรมชาติ ช้างป่ามีการดำรงชีวิตด้วยการบริโภคผลไม้หรือใบไม้ในธรรมชาติ ซึ่งหากห่วงโซ่อาหารบางอย่างขาดหายไป ย่อมกระทบต่อการใช้ชีวิต ในสภาพอากาศในบางปี มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ต้นไม้บางต้นซึ่งเป็นอาหารของช้างป่า ก็ย่อมได้รับผลกระทบไปด้วย บางปีเกิดภัยแล้ง อาหารที่เป็นลูกไม้ หรือใบไม้อาจจะไม่เพียงพอต่อการบริโภคของช้างป่า บางปีอาจจะเกิดน้ำท่วมทำให้ต้นไม้ยืนต้นตาย หรือแม้กระทั่งการเกิดไฟป่าที่ทำให้เกิดการสูญเสียของแหล่งผลิตอาหารของช้างป่า ทำให้ช้างป่ามีอาหารในธรรมชาติไม่เพียงพอต้องออกมาในพื้นที่สวนผลไม้ของชาวบ้านมากขึ้น จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“จากการภัยพิบัติตามธรรมชาตินั้นพบว่า ในปี พ.ศ. 2557 ได้เกิดวัตภัยในพื้นที่ตำบลด่านชุมพล ตำบลหนองบอน ตำบลช้างมูล ตำบลนนทรีย์ โดยวัตภัยเป็นภัยที่เกิดจากลมหรือพายุที่มีความรุนแรงจนทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงในวงกว้าง วัตภัยสามารถเกิดขึ้นได้หลายลักษณะ เช่น เกิดพายุหมุนเขตร้อน พายุไต้ฝุ่นและพายุโซนร้อน โดยเมื่อเกิดพายุจะทำให้เกิดลมแรง สามารถพัดให้บ้านเรือนเสียหาย ต้นไม้หัก โดยอีกสาเหตุหนึ่งของการเกิดวัตภัย คือการเกิดพายุฤดูร้อน ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดฝนตกฟ้าคะนองอย่างรุนแรงเฉียบพลัน มีลมพัดแรงและบ่อยครั้ง ที่พบว่ามีลูกเห็บตกพร้อมด้วย ซึ่งทำให้แหล่งอาหารของช้างป่า เช่น ต้นเตารึ้ง ต้นหว้า กล้วยป่า มะไฟป่า มะเฟืองป่าและผลไม้ตระกูลเบอร์รี่ ได้รับความเสียหายเป็นบริเวณกว้าง เมื่อช้างขาดแคลนอาหาร จึงทำให้เคลื่อนย้ายการหาแหล่งอาหารแห่งใหม่ในพื้นที่ของเกษตรกร” (เกษม นันคง. สัมภาษณ์. 2560)

3.4 การขยายตัวของระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา มีผลทำให้เกิดปัญหาช้างป่า ($\bar{X} = 3.10$)

ในช่วงปี พ.ศ. 2535 การขยายตัวของชุมชนที่เกิดจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนครัวเรือนของชาวบ้านในพื้นที่อำเภอป่าไร่ แสดงให้เห็นถึงสภาวะเศรษฐกิจที่เติบโตของคนในพื้นที่ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้เข้ามาสร้างสาธารณูปโภคที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคน มีการสร้างปัจจัย 4 ไว้รองรับในการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นถนนหนทาง ไฟฟ้า ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่า หากถนนและไฟฟ้าเข้าไปถึงที่ใด ย่อมทำให้บุคคลต่าง ๆ สามารถที่จะเข้าไปในพื้นที่ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ซึ่งเป็นการพัฒนาตามโครงสร้างพื้นฐานแต่เป็นการทำลายทรัพยากรได้โดยง่าย โดยส่งผลกระทบต่อพื้นที่ป่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“จากการที่ประชาชนส่วนหนึ่งได้เปลี่ยนมาประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม และได้รับการส่งเสริมการค้าชายแดนระหว่างประเทศจากนโยบายของรัฐ ทำให้ได้มีการขยายตัวของสาธารณูปโภคในอำเภอบ่อไร่ เกิดการปรับเปลี่ยนจากชุมชนชนบทเป็นชุมชนเมือง ทำให้ต้องมีการสร้างสาธารณูปโภครองรับให้พอเพียงกับประชากรและพื้นที่ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น” (ธนิต แสงคล้อย. สัมภาษณ์. 2560)

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาช้างป่าในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาช้างป่า จำแนกตามแนวทางการแก้ไขปัญหา (n = 396)

ประเด็น	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ให้อำนาจหน่วยงานรัฐลดค่าความเสียหายที่มีผลกระทบจากช้างป่าตามระเบียบฯ	4.95	0.21	เห็นด้วย	1
2. ประชาชนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของภาครัฐที่ดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาช้างป่า	4.65	0.47	เห็นด้วย	2
3. ให้อำนาจหน่วยงานรัฐสร้างแหล่งน้ำโดยการขุดสระน้ำในพื้นที่ป่าเพื่อรองรับประชากรช้าง	4.60	0.49	เห็นด้วย	3
4. ให้อำนาจหน่วยงานรัฐดำเนินการเคลื่อนย้ายช้างไปไว้ในพื้นที่ป่าแห่งใหม่	4.29	0.45	ค่อนข้างเห็นด้วย	4
5. ให้อำนาจหน่วยงานรัฐจัดชุดลาดตระเวนเพื่อขับไล่ฝูงระวังและแจ็งเตือนเมื่อมีช้างป่าเข้ามาในพื้นที่ของประชาชน	4.22	0.41	ค่อนข้างเห็นด้วย	5
6. ให้อำนาจหน่วยงานรัฐสร้างหอคอยฝูงระวังและจัดชุดฝูงระวังเพื่อคอยแจ็งเตือนเมื่อมีช้างเข้ามาในพื้นที่ของประชาชน	4.20	0.40	ค่อนข้างเห็นด้วย	6
7. ให้อำนาจหน่วยงานรัฐสร้างโป่งเทียม โดยการขุดดินและเติมเม็ดเกลือเพื่อรองรับประชากรช้าง	3.95	0.21	ค่อนข้างเห็นด้วย	7

ตาราง 9 (ต่อ)

ประเด็น	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
8. ให้อำนาจรัฐส่งเสริมความรู้และสนับสนุนงบประมาณในการสร้างรั้วกระแสไฟฟ้าที่ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อไล่ช้าง	3.51	0.66	ค่อนข้างเห็นด้วย	8
9. ให้อำนาจรัฐส่งเสริมความรู้และสนับสนุนงบประมาณให้ประชาชนเลี้ยงผึ้งไล่ช้าง	2.51	0.73	ไม่แน่ใจ	9
10. ให้อำนาจรัฐสนับสนุนงบประมาณให้แก่องค์กรชุมชนเพื่อสร้างแหล่งอาหารให้ช้าง เช่น การปลูกป่ากล้วยในพื้นที่สาธารณะ	2.14	0.88	ไม่แน่ใจ	10
11. การใช้อุปกรณ์ประคิษฐ์เพื่อไล่ช้าง เช่น การใช้เหล็กแหลมคมทำเป็นกับดัก	1.30	0.45	ไม่เห็นด้วย	11
12. การยกเลิกกฎหมายคุ้มครองช้างป่าในฐานะสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์	1.10	0.29	ไม่เห็นด้วย	12

จากตาราง 9 พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตอำเภอป่าไร่ จังหวัดตราด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาช้างป่าในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา อำเภอป่าไร่ จังหวัดตราด สามารถแบ่งความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาช้างป่าของกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ได้แก่ ระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย จำนวน 3 ข้อ คือ ให้อำนาจรัฐชดเชยค่าความเสียหายที่มีผลกระทบจากช้างป่าตามระเบียบฯ ประชาชนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของภาครัฐที่ดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาช้างป่าและให้อำนาจรัฐสร้างแหล่งน้ำโดยการขุดสระน้ำในพื้นที่ป่าเพื่อรองรับประชากรช้าง ระดับความคิดเห็นในระดับค่อนข้างเห็นด้วย จำนวน 5 ข้อ คือ ให้อำนาจรัฐดำเนินการเคลื่อนย้ายช้าง ให้อำนาจรัฐจัดชุดรถลาดตระเวน เพื่อขับไล่เฝ้าระวังและแจ้งเตือนเมื่อมีช้างป่าเข้ามาในพื้นที่ของประชาชนไปไว้ในพื้นที่ป่าแห่งใหม่ ให้อำนาจรัฐสร้างหอคอยเฝ้าระวังและจัดชุดเฝ้าระวังเพื่อคอยแจ้งเตือนเมื่อมีช้างเข้ามาในพื้นที่ของประชาชน ให้อำนาจรัฐ

สร้างโป่งเทียม โดยการขุดดินและเติมเม็ดเกลือเพื่อรองรับประชากรช้างและให้หน่วยงานรัฐส่งเสริมความรู้และสนับสนุนงบประมาณในการสร้างรั้วกระแสไฟฟ้าที่ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อให้ช้างระดับความคิดเห็นในระดับไม่แน่ใจ จำนวน 2 ข้อ คือให้หน่วยงานรัฐส่งเสริมความรู้และสนับสนุนงบประมาณให้ประชาชนเลี้ยงฝูงไล่ช้างและให้หน่วยงานรัฐสนับสนุนงบประมาณให้แก่องค์กรชุมชนเพื่อสร้างแหล่งอาหารให้ช้าง เช่น การปลูกป่ากล้วยในพื้นที่สาธารณะ และมีระดับความคิดเห็นไม่เห็นด้วย จำนวน 2 ข้อ คือการใช้อุปกรณ์ประติษฐ์เพื่อไล่ช้าง เช่น การใช้เหล็กแหลมคมทำเป็นกับดักและการยกเลิกกฎหมายคุ้มครองช้างป่า ในฐานะสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาช้างป่าในเขตพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ระดับเห็นด้วย สามารถเรียงจากมากไปน้อยดังนี้

1.1 ให้หน่วยงานรัฐชดเชยค่าความเสียหายที่มีผลกระทบจากช้างป่าตามระเบียบฯ ($\bar{X} = 4.95$)

ปัญหาช้างป่าที่ออกมาหากินในพื้นที่ทำกินของชาวบ้านในปัจจุบันนี้พบมากขึ้นสืบเนื่องจากการขาดแคลนอาหารและพื้นที่อยู่อาศัยของช้างป่าตามธรรมชาตินั้น ไม่เพียงพอต่อประชากรของช้างป่าและมีแนวโน้มจะลดน้อยลง หน่วยงานภาครัฐและชาวบ้านได้ร่วมกันหาวิธีแก้ปัญหานี้กันอย่างหลากหลายแต่ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จะสามารถแก้ปัญหาได้อย่างครบวงจร การแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยากและต้องใช้ระยะเวลาาน ผู้ที่ได้รับผลกระทบก็มีความคาดหวังให้หน่วยงานของรัฐให้เข้ามาเยียวยาจากผลกระทบของปัญหาดังกล่าว อย่างน้อยก็ควรจะมีค่าชดเชยค่าเสียหาย ซึ่งจะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“ประชาชนมีความต้องการให้หน่วยงานรัฐชดเชยค่าเสียหายที่ได้รับผลกระทบจากช้างป่าได้ถูกต้องตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2560 ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556 หลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556 หลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติปลีกย่อยเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือด้านการเกษตรผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 โดยอยากให้มีการปรับวงเงินให้สูงขึ้นเพื่อสอดคล้องกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง นอกจากนี้ได้เสนอให้มีการปรับกระบวนการชดเชยให้มีขั้นตอนและเอกสารที่ลดลง และให้มีความรวดเร็วขึ้นในการเบิกจ่าย เพราะที่ผ่านมาบางกรณีใช้เวลาานถึง 1 - 2 เดือน ซึ่งทำให้การนำค่าตอบแทนชดเชยที่ได้รับไปลงทุนทำการเกษตรใหม่เกิดความล่าช้า” (ชนิต แสงคล้อย, สัมภาษณ์. 2560)

1.2 ประชาชนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของภาครัฐที่ดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาข้างป่า ($\bar{X} = 4.65$)

การแก้ไขปัญหาข้างป่า จำเป็นอย่างยิ่งต้องได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในพื้นที่ เพราะชาวบ้านในพื้นที่ล้วนเป็นคนที่ได้รับผลกระทบ อีกทั้งยังเป็นผู้รู้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด เนื่องจากเป็นบุคคลที่เผชิญหรือพบเห็นกับปัญหาข้างป่าด้วยตนเอง ในขณะเดียวกันหน่วยงานราชการซึ่งเป็นหน่วยงานปกครองต้องสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ และหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ มาช่วยสนับสนุนชาวบ้านแก้ปัญหา โดยควรจะเป็นความร่วมมือร่วมกัน เช่น หน่วยงานราชการอาจจะหาองค์ความรู้หรือสนับสนุนเครื่องมือที่ทันสมัยให้กับชาวบ้าน ให้ความรู้ ความเข้าใจอีกทั้งสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณในการทำกิจกรรม ในขณะเดียวกันการให้ความรู้จำเป็นต้องวิเคราะห์จากข้อมูลที่เป็นจริงหรือเป็นข้อมูลปฐมภูมิจากชาวบ้านที่แท้จริงด้วย เพราะจะเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุดที่สุด และเป็นการแก้ปัญหอย่างถาวรอย่างมีประสิทธิภาพ จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“ที่ผ่านมามาภาครัฐได้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาข้างป่า อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบลด่านชุมพล องค์การบริหารส่วนตำบลข้างมูล เทศบาลตำบลหนองบอน มีการจัดกิจกรรมปลูกต้นกล้วย ต้นอ้อย มะไฟป่า เพื่อเป็นแหล่งอาหารให้ช้าง และอีกโครงการหนึ่งที่คิดว่ามีประโยชน์อย่างมาก คือการให้ความรู้ในพฤติกรรมของข้างป่า เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจถึงการใช้ชีวิตร่วมกับข้างป่าได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งประชาชนได้ให้ความร่วมมือเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากโครงการดังกล่าวทำให้ลดปัญหาการเผชิญหน้าระหว่างคนกับช้างป่าได้อย่างดี” (อิชากาน รามาเคน. สัมภาษณ์. 2560)

1.3 ให้นหน่วยงานรัฐสร้างแหล่งน้ำโดยการขุดสระน้ำในพื้นที่ป่าเพื่อรองรับประชากรช้าง ($\bar{X} = 4.60$)

การแก้ปัญหาระหว่างคนกับช้างป่าที่ดีที่สุด คือการลดการเผชิญหน้าระหว่างข้างป่ากับคนในชุมชน โดยการหาวิธีการทำให้ข้างป่า มีอาหารที่เพียงพอในการใช้ชีวิตอยู่ในป่า ก็จะเป็นการลดปัญหาการเผชิญหน้าได้อย่างถาวร แต่ในความเป็นจริง อาหารและน้ำอาจจะไม่เพียงพอได้เนื่องจาก ความจำเป็นต้องใช้พื้นที่จากการขยายตัวของชุมชน การจับจองพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม อีกทั้งสภาวะทางธรรมชาติ อาทิ อุณหภูมิที่มีการเปลี่ยนแปลง ปริมาณน้ำฝนที่ตกน้อยลง ทำให้สภาพธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปด้วย ชาวบ้านและหน่วยงานรัฐจึงต้องมีการสร้างแหล่งอาหารเพิ่มเติมให้กับข้างป่า เพื่อป้องกันการออกหาอาหารนอกพื้นที่ป่าได้ จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“ในเขตอำเภอบ่อไร่ มีแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่แต่ดินเงิน คืออ่างเก็บน้ำคลองโสน อ่างเก็บน้ำคลองแอง อ่างเก็บน้ำคลองโตน ดังนั้นจึงอยากให้หน่วยงานรัฐทำการปรับปรุงให้อ่างเก็บน้ำสามารถรองรับน้ำได้มากขึ้น เพื่อข้างจะได้มีแหล่งน้ำโดยเฉพาะหน้าแล้ง” (อิชากาน รามาเคน. สัมภาษณ์. 2560)

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาช้างป่าในเขตพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ระดับค่อนข้างเห็นด้วย สามารถเรียงจากมากไปน้อยดังนี้

2.1 ให้นหน่วยงานรัฐดำเนินการเคลื่อนย้ายช้างไปไว้ในพื้นที่ป่าแห่งใหม่ ($\bar{X} = 4.29$)

จากปัญหาช้างป่าที่ออกมาหากินนอกพื้นที่ หากจะทำการวิเคราะห์ถึงต้นเหตุแล้ว เนื่องจากสภาพพื้นที่ป่าในปัจจุบันมีอาหารไม่เพียงพอ และมีพื้นที่ในการให้ช้างดำรงชีวิตในธรรมชาติที่มีจำนวนจำกัด ไม่พอเพียงต่อการดำรงชีวิตของช้างป่า ในขณะเดียวกันก็ไม่สอดคล้องกับจำนวนของช้างป่า ซึ่งมีแนวโน้มจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ หากหน่วยงานของรัฐมีการจำกัดหรือควบคุมปริมาณของช้างป่าให้มีความเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่แล้ว ก็จะเป็นการช่วยลดปัญหาการเผชิญหน้าลงได้ การเคลื่อนย้ายไปสู่บริเวณที่มีความเหมาะสมทั้งทางด้านอาหารและพื้นที่ก็น่าจะเป็นแนวทางที่ดี จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“จากเหตุการณ์ช้างพลายมีงาเดียว ซึ่งเป็นช้างป่าบุกสวนทุเรียนกลางดึก เมื่อเวลา 22.00 น. ของวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2561 ณ พื้นที่หมู่ 2 บ้านปะอา ตำบลบ่อพลอย อำเภอบ่อไร่ ทำลายต้นกล้วยและต้นทุเรียนที่กำลังผลิดอกออกผลของชาวบ้านเสียหาย ทางหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถเยียวยาผลเสียหายที่เกิดขึ้นได้ เนื่องจากไม่เข้าหลักเกณฑ์การช่วยเหลือตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556 ชาวบ้านจึงเสนอให้หน่วยงานภาครัฐ เคลื่อนย้ายช้างป่าตัวที่มีพฤติกรรมเกรี้ยวกราด ทำลายบ้านเรือน พืชผลทางการเกษตรออกไปจากพื้นที่ ดังนั้นเมื่อช้างมาทำลายจึงก่อให้เกิดความเสียหายในระยะยาว และที่ผ่านมาไม่สามารถป้องกันไม่ให้ช้างเข้ามาในพื้นที่ได้ ดังนั้นจึงเห็นว่า การนำช้างไปไว้ในพื้นที่อื่นน่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาได้ดีที่สุด” (อิชาคาน รามาเคน. สัมภาษณ์. 2560)

2.2 ให้นหน่วยงานรัฐจัดชุดลาดตระเวนเพื่อขับไล่ฝูงระวางและแจ้งเตือนเมื่อมีช้างป่าเข้ามาในพื้นที่ของประชาชน ($\bar{X} = 4.22$)

การแก้ปัญหาช้างป่า หน่วยงานภาครัฐควรจัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมาแล้ว หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องเข้าถึงจุดเกิดเหตุเพื่อพยายามควบคุมเหตุการณ์หรือลดเหตุการณ์ที่จะส่งผลกระทบต่อปะทะระหว่างชาวบ้านกับช้างป่า เพราะชาวบ้านย่อมที่จะหวงแหนหรือป้องกันทรัพย์สินของตนเอง โดยอาจจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือวิธีการที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือกระทำการชั่วๆ ทำให้เหตุการณ์บานปลาย เช่น การขว้างก้อนหินใส่ช้างหรือการโห่ร้องให้ช้างตกใจ เป็นต้น หน่วยงานรับผิดชอบต้องทำการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ และคอยแจ้งเตือนชาวบ้าน ให้ทราบถึงแนวทาง ข้อปฏิบัติเมื่อประสบกับช้างป่า ซึ่งจะเป็นการลดความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด เหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“ในการป้องกันช้างเข้ามาในพื้นที่ โดยการใช้ชุดลาดตระเวน เป็นวิธีการเบื้องต้นในการแก้ไขปัญหาช้างป่า โดยประชาชนมีความคิดเห็นว่า หน่วยงานภาครัฐซึ่งมีความพร้อมด้าน

ความปลอดภัยประจำหมู่บ้าน (ชรบ.) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เพื่อป้องกันไม่ให้มีช้างป่าหลุดรอดออกมาจากเขตป่าเข้าไปทำลายผลผลิตของชาวบ้านในพื้นที่ได้ หลังจากที่ได้ก่อนหน้านี้เกิดมีปัญหาช้างป่าเข้าไปทำลายผลผลิตทางการเกษตรและสิ่งปลูกสร้างของชาวบ้านได้รับความเสียหาย แต่ด้วยสภาพพื้นที่ที่อยู่ติดกับแนวเทือกเขาบรรทัด จึงทำให้มีการพบร่องรอยช้างป่าออกจากเขตป่ามุ่งหน้าเข้าไปในพื้นที่การเกษตรของชาวบ้านหลายจุด ชาวบ้านเองก็ได้มีการเฝ้าระวังและจุดประทัดไล่ช้างอยู่เป็นระยะ ๆ เพราะไม่มีกำลังพอที่จะสามารถทำงานลาดตระเวนได้อย่างทั่วถึงอีกทั้งช้างป่าแถบนี้มีการกระจายตัวกันอยู่หลายโขลง จึงทำให้การเฝ้าระวังทำได้ยาก ดังนั้นจึงอยากให้หน่วยงานเหล่านี้ปฏิบัติการณ์ลาดตระเวนเพิ่มมากขึ้นอีก” (อิชาคาน รามาเคน. สัมภาษณ์. 2560)

2.3 ให้หน่วยงานรัฐสร้างหอคอยเฝ้าระวังและจัดชุดเฝ้าระวังเพื่อคอยแจ้งเตือนเมื่อมีช้างเข้ามาในพื้นที่ของประชาชน ($\bar{X} = 4.20$)

การเตรียมการรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในทุกสถานการณ์เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในเมื่อชาวบ้านไม่สามารถจะรู้ได้ว่าช้างป่าจะออกนอกพื้นที่เมื่อไร อย่างไร ดังนั้นการเตรียมการรับมือหรือการทำสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงการบุกรุกล้ำอาณาเขตของช้างป่า โดยการสร้างหอสังเกตการณ์หรือหาวิธีการแจ้งเตือนชาวบ้านให้ทราบล่วงหน้าก็จะเป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้ชาวบ้านเตรียมการรับมือได้อย่างทันท่วงที มีเวลาในการเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“การสร้างหอคอยเฝ้าระวัง เป็นวิธีการที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป แต่ที่อำเภอปอไร่ ยังมีหอคอยเฝ้าระวังไม่ครอบคลุมในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะที่ตำบลช้างทูนและตำบลหนองบอน ทางกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชควรจะเข้ามาดำเนินการจัดสร้างหอคอยเฝ้าระวังให้ครบทุกตำแหน่งที่เป็นทางเดินผ่านของช้างป่าอีกอย่างน้อยตำบลละ 10 จุด ในการใช้หอคอยเฝ้าระวังนั้น วิทยุทัศนัยในการมองเห็นฝูงช้างจะสามารถมองเห็นได้ในประมาณระยะ 500 เมตร นอกจากการเห็นด้วยสายตาแล้วยังมีวิธีการสังเกตและแจ้งเตือนเพิ่มเติมว่ามีฝูงช้างเดินเข้ามาในหมู่บ้าน คือการใช้วิทยุสื่อสาร การแขวนกระป๋อง กระบอกไม้ไผ่ ตามเส้นทางช้างเดินเพื่อเป็นการบอกเหตุการณ์ว่าช้างเดินมาเมื่อมองเห็นฝูงช้าง ผู้สังเกตการณ์ก็จะแจ้งเตือนชาวบ้าน และมีความต้องการให้ทางภาครัฐได้จัดส่งงบประมาณและเจ้าหน้าที่เข้ามาปฏิบัติงานร่วมกับชาวบ้าน” (คำมี เวียงอินทร์. สัมภาษณ์. 2560)

2.4 ให้หน่วยงานรัฐสร้างโปงเทียมโดยการขุดดินและเติมเม็ดเกลือเพื่อรองรับประชากรช้าง ($\bar{X} = 3.95$)

การจัดเตรียมความพร้อมด้านอาหารให้กับช้างป่า เป็นอีกวิธีการที่จะสามารถลดการรุกรานพื้นที่ของช้างป่าได้ แหล่งอาหารที่เกิดขึ้นเองในธรรมชาติอาจจะไม่เพียงพอต่อการดำรง

ชีวิตของช่างป่า หน่วยงานภาครัฐและชาวบ้านต้องร่วมมือกันเพิ่มปริมาณอาหารในธรรมชาติให้กับช่างป่า เพื่อลดปัญหาการรุกราน หากแหล่งอาหารในธรรมชาติมีเพียงพอต่อการดำรงชีวิตของช่างป่า ก็ถือได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง และไม่ทำให้ช่างออกมารบกวนชาวบ้าน จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“โป่งเทียม ถือเป็นแหล่งอาหารที่จำเป็นสำหรับช่าง เพื่อป้องกันไม่ให้ช่างเข้ามา รบกวนประชาชนในพื้นที่ อยากให้ภาครัฐสร้างโป่งเทียม โดยการนำธัญพืชมาขูดพร้อมสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อเมล็ดเกลือ หยวกกล้วย ต้นอ้อย เพราะชาวบ้านไม่มีทุนเพียงพอ แต่ในช่วงของการใช้แรงงานเพื่อเค็มเกลือ หรือใส่อาหารในโป่งเทียม ชาวบ้านพร้อมในการใช้แรงงานร่วมกัน” (อิชาคาน รามาเคน. สัมภาษณ์. 2560)

2.5 ให้งานรัฐส่งเสริมความรู้และสนับสนุนงบประมาณการสร้างรั้วกระแสไฟฟ้า ที่ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อไล่ช่าง ($\bar{X} = 3.51$)

การสร้างรั้วกระแสไฟฟ้าเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดการปะทะกันระหว่างช่างป่ากับชาวบ้าน ทางหน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามาสนับสนุนในการจัดสร้างรั้วหรือส่งเสริมในเรื่องของงบประมาณในการจัดทำ เพราะในการสร้างหรือจัดทำนี้ต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูง อีกทั้งเครื่องมือชนิดนี้ยังต้องอาศัยหน่วยงานที่มีความรู้เฉพาะทางในการจัดสร้าง จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“พบว่าการใช้รั้วกระแสไฟฟ้า เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและขับไล่ช่างป่าไม่ให้เข้ามาในพื้นที่เกษตร การใช้รั้วกระแสไฟฟ้าที่ถูกต้องและปลอดภัย คือการปล่อยกระแสไฟแบบผลัด ซึ่งจะช็อต 1 วินาทีและตัด 1 วินาที ช่วงตัด ช่างที่ไปโดนรั้วก็จะกระเด็นหลุดออกมา ไม่ได้รับอันตรายใดๆ ต่างจากไฟที่ชาวบ้านปล่อยไว้ตามรั้วล้อมไร่ของตน ซึ่งเป็นกระแสไฟแบบดูด คือเมื่อช่างไปสัมผัสก็จะถูกดูดให้ติดอยู่กับรั้วยิ่งคั้นก็ยิ่งโดนกระแสไฟจนเสียชีวิตคาที่ แต่การดำเนินการดังกล่าวต้องใช้เงินทุนในการซื้ออุปกรณ์ทำรั้วไฟฟ้า ต้องใช้ค่าใช้จ่ายประมาณ 700 บาทต่อระยะทาง 100 เมตร และที่สำคัญต้องมีความรู้เกี่ยวกับงานช่างไฟฟ้าซึ่งชาวบ้านไม่มีความพร้อม จึงอยากให้หน่วยงานรัฐส่งเสริมความรู้และสนับสนุนงบประมาณและความรู้ในการสร้างรั้วกระแสไฟฟ้า” (คำมี เวียงอินทร์. สัมภาษณ์. 2560)

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาช่างป่าในเขตพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ระดับไม่แน่ใจ สามารถเรียงจากมากไปน้อยดังนี้

3.1 ให้งานรัฐส่งเสริมความรู้และสนับสนุนงบประมาณให้ประชาชนเลี้ยงผึ้งไล่ช่าง ($\bar{X} = 2.51$)

การจัดการปัญหาช่างป่ามีหลายวิธีที่สามารถจะดำเนินการได้ การใช้ธรรมชาติเป็น สิ่งป้องกันก็เป็นอีกวิธีที่เริ่มได้รับความนิยมนอกจากชาวบ้านในพื้นที่ การเลี้ยงผึ้งเป็นด่านหน้ากันชน

ไม่ให้ช้างป่าเข้ามาในเขตพื้นที่ทำกินของราษฎร เป็นอีกแนวทางหนึ่งซึ่งอาจจะสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นครั้งคราว แต่ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“การเลี้ยงฝูงไล่ช้างเป็นอีกวิธีการหนึ่งสำหรับการป้องกันช้างไม่ให้เข้าไปในพื้นที่ ซึ่งมีทั้งคนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย อย่างไรก็ตามอยากให้ภาครัฐจัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนการเลี้ยงฝูงเพื่อเป็นทางเลือกสำหรับคนที่ต้องการทดลอง” (คำมี เวียงอินทร์. สัมภาษณ์. 2560)

3.2 ให้หน่วยงานรัฐสนับสนุนงบประมาณให้แก่องค์กรชุมชนเพื่อสร้างแหล่งอาหารให้ช้าง เช่น การปลูกปากกล้วยในพื้นที่สาธารณะ ($\bar{X} = 2.14$)

ปัญหาอาหารของช้างป่าตามธรรมชาติไม่เพียงพอ เป็นปัจจัยหลักในการผลักดันช้างออกนอกพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐและประชาชนพยายามหาวิธีการเพิ่มปริมาณอาหารให้เพียงพอเพื่อเป็นการลดการออกนอกพื้นที่ แต่เนื่องจากช้างป่ากินอาหารเป็นจำนวนมาก ทำให้ปริมาณอาหารมีไม่ทันต่อความต้องการกินของช้างป่า การปลูกพืชผัก ผลไม้ที่เป็นอาหารของช้างป่าก็เป็นอีกแนวทางที่จะบรรเทาความรุนแรง แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ตลอดไป จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“ในการสร้างแหล่งอาหาร อาทิ โดยการปลูกปากกล้วยในพื้นที่สาธารณะเป็นวิธีการให้ผลในระยะสั้น แต่ในระยะยาวแล้วถือว่าไม่ยั่งยืนเนื่องจากเมื่อช้างกินกล้วยหมด ก็เข้ามาในพื้นที่เช่นเดิม และการปลูกกล้วยต้องมีคนดูแล บำรุงรักษา คงไม่สามารถหาอาสาสมัครมาดูแลอย่างต่อเนื่อง” (คำมี เวียงอินทร์. สัมภาษณ์. 2560)

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาช้างป่าในเขตพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา อำเภอป่าไร่ จังหวัดตราด ระดับไม่เห็นด้วย สามารถเรียงจากมากไปน้อยดังนี้

4.1 การใช้อุปกรณ์ประชิดช้างเพื่อไล่ช้าง เช่น การใช้เหล็กแหลมคมทำเป็นกับดัก ($\bar{X} = 1.30$)

การประชิดอุปกรณ์เพื่อขับไล่ช้างเป็นวิธีการเฉพาะหน้าหรือเป็นวิธีการสุดท้ายที่จะทำการผลักดันช้างป่าเข้าไปในพื้นที่ป่า เพราะมีแนวคิดที่ว่าช้างจะเจ็บแล้วกลัว แล้วจะหนีเข้าไป แต่ในความเป็นจริงแล้วการตีแทงหรือการใช้เครื่องมือทำร้ายช้างป่านั้นจะเป็นการข่มขู่และกระตุ้นให้ช้างเกิดความเจ็บและความเครียด บางครั้งอาจทำให้ช้างมุ่งเข้าโจมตีแทน ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อชาวบ้านเป็นอย่างยิ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“การใช้อุปกรณ์ประชิดช้างเพื่อไล่ช้าง เช่น การใช้เหล็กแหลมทำเป็นกับดัก เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย เป็นการทรมานช้าง เป็นบาป นอกจากนี้ยังอาจเป็นอันตรายต่อช้างป่าและคนอื่นที่เข้าไปในบริเวณแห่งนั้น อาจบาดเจ็บจากการโดนเองได้ด้วย” (อิษาคาน รามาเคน. สัมภาษณ์. 2560)

4.2 การยกเลิกกฎหมายคุ้มครองช้างป่าในฐานะสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ($\bar{X} = 1.10$)

กฎหมายคุ้มครองช้างป่า มีเจตนาที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์และคุ้มครองช้างป่า เนื่องจากหากไม่มีกฎหมายคอยควบคุมแล้ว จะเกิดการล่าช้างป่าได้อย่างถูกกฎหมาย อาจทำให้ช้างป่าในธรรมชาติสูญพันธุ์ไปจากประเทศไทยเหมือนกับสัตว์ชนิดอื่น ๆ ที่สูญพันธุ์ไปก่อนหน้านี้ ซึ่งช้างป่าที่มีอยู่ในธรรมชาติในประเทศไทยมีจำนวนไม่มาก หากไม่มีกฎหมายคุ้มครองช้างป่าอาจจะถูกล่าอย่างเสรี จากเหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากคำกล่าวที่ว่า

“ปัจจุบันนี้สัตว์ป่าสูญพันธุ์ไปแล้วเป็นจำนวนมาก ช้างป่าเป็นสัตว์ป่าอีกชนิดที่น่าเป็นห่วงที่สุดในขณะนี้ ช้างป่าในปัจจุบันมีจำนวนไม่มากนัก เราจำเป็นต้องรักษาไว้ให้กับลูกหลานอีกอย่าง คือบทลงโทษของการกระทำความผิดในเรื่องของการทำร้ายช้างป่านั้น มีโทษเพียงจับปรับหรือติดคุกไม่เกินหนึ่งปี ดังนั้นหากยังไม่มีการปรับเปลี่ยนบทลงโทษของกฎหมายคุ้มครองช้างป่าก็จะทำให้ช้างป่าอาจสูญพันธุ์ไปได้ อีกทั้งยังทำให้ผู้ที่ต้องการฆ่าช้างเพื่อเอางาไม่เกรงกลัวต่อความผิดที่จะทำ” (อิชาคาน รามาเคน. สัมภาษณ์. 2560)